

Otvoritev prve nove narodne šole po osvobojenju v Prekmurju.

Narodna šola v Odrancih.

Veličastna prosvetna in nacionalna manifestacija Prekmurja je bila svečana otvoritev nove narodne šole v Odrancih v nedeljo 11. t. m. »Narodna šola kralja Aleksandra I.« je moderno poslopje, katero bi bilo lahko v čast mestu in ne le naši največji premurski občini.

Uresničenje drznega načrta v najtežjih časih je omogočilo neumorno delo kmetov, njih prispevki, podpore banovine in ministrstva v znesku 80.000 Din in dar 10.000 Din Nj. Vel. kralja, ki je prevzel pokroviteljstvo nove šole in s tem pokazal ljubezen do ljudstva na severni meji.

Zidanje poslopja je trajalo 2 leti. Ker jeseni l. 1930, ko je poslala banska uprava načrte in proračun, ni moglo pričeti ljudstvo z zidanjem, je pridno dovažalo potreben material. Prihodnje leto sredi meseca junija so se uveljavili krampi in dne 12. julija 1931. je bil položen temeljni kamen v prisotnosti gg. sreskega načelnika dr. Farčnika, sreskega šolskega nadzornika Capudra, kateheta Hermana in domačega šolskega upravitelja Krepsa. V stekleno posodo so spravili pergamentni papir, na katerem je opisana zgodovina odranske vasi in nje šole, imovina šole, načrti starih šol in nove šole ter slika tedanjega krajevnega šolskega odbora. Iz dokumentov je razvidno, da je bila na tem mestu ustanovljena l. 1856. enorazrednica in ta se je razširila l. 1880, v dvorazrednico, leta 1912, v trirazrednico, l. 1918, v štirirazrednico in leta 1928, v petrazrednico. Tekst na pergamentu končuje z besedami: »Ko bodo nekoč razdirali to šolo naši potomci, jim želimo, da bi jim bila očuvana s to šolo prosveta in narodna zavest.« Dne 23. novembra t. l. je bila kolavdacija šolskega poslopja, ki ima 6 velikih, svetlih in zračnih učilnic, 2 kabine, zbornico, 2 prostrana hodnika in podstrešje, ki ga pokriva betonska plast, da je stavba varna pred ognjem.

Za vpogled v množino porabljenega materiala naj služi nekaj številčk! Za zgradbo so porabili 150.000 opek, 6 vagonov cementa, 3 vagona apna, 1500 kmečkih voz gramoza, 1500 voz peska in 50 q železa. Celotni izdatki za zgradbo presegajo 1.000.000 Din. Da je večina te vsote že izplačana, je občanom v veliko čast.

Na dan važnega kulturnega slavlja je bila šola okrašena z vencji in z zastavicami. Nad vhodom je visela slika Nj. Vel. kralja Aleksandra. — Neugodno vreme: mrz in

sneg nista zadržala ljudi doma. Domačinom so se pridružili občani sosednjih vasi. Učenci in gasilci so tvorili dolg špalir. Pri slavaloku so sprejeli goste gg.: zastopnik bana sreski načelnik dr. Trstenjak, sreski šolski nadzornik Mikuz, narodni poslanec rojak Hajdinjak, komandant Dolnje Lendave Golubović, predsednik sreskega odbora JRKD dr. Pikuž in tajnik Horvat ter domači šol. upravitelj Kreps z učiteljem. Iz avtomobila je stopil najodličnejši gost, zastopnik Nj. Vel. kralja, konjeniški polkovnik Ivan M. Vladisavljevič z adjutantom kapetanom Iličem. Po sprejemu gostov je bila v kapelici tik šole s slovesna maša. Ko je župnik g. Vadović blagoslovil šolo, je sledila vrsta govorov. Narodni poslanec g. Hajdinjak, ki je vodil slavnost, se je pristržno zahvalil domačinom za ves trud, banovini in ministrstvu za prejete podpore ter Nj. Vel. kralju za dar in za pokroviteljstvo. Zastopnik kralja je izrazil svoje zadovoljstvo in veselje nad delavnim in zavednim ljudstvom na severni meji. Poudarjal je pomen šolstva in domovinske ljubezni in izjavil, da bo zvest tolmač vdanosti prekmurskega naroda Nj. Vel. kralju. Po prečitavanju brzojavk, katere so poslali gosp. ban Marušič, načelnik prosvetnega oddelka gosp. Mazi in banovinski šolski nadzornik g. Rappe, je g. sreski načelnik dr. Trstenjak orisal razmere v Prekmurju za Madžarov, katerim so služile številne majhne šole samo za vzgojitev novih potujčencev. Sedanje šole svobodnega naroda pa naj širijo prosveto! Sreski nadzornik g. Mikuz je govoril o pomenu šolstva in prosvete naroda in želel, naj bi kmalu sledile Odrančanom tudi druge prekmurske vasi. Govorili so še: šolski upravitelj g. Peternel kot predsednik učiteljskega društva, šolski upravitelj g. Gumilar, katerega prosvetno delo je znano in končno domači šolski upravitelj g. Kreps, ki je imel pri zidavi največ truda. Zahvalil se je vsem, ki so pomagali Odrančanom, da imajo najlepšo šolo v Prekmurju.

Vsi govorniki so poudarjali neumorno delo in zavednost odranskega ljudstva ter njih voditelja narodnega poslanca g. Hajdinjaka, ki so si v času najhujše krize zgradili moderno enonadstropno poslopje v čast sebi, domovini in kralju. S to šolo naj bi se uspešno širila prosveta in narodna zavest, katero naj bi očuvali naši potomci, kakor to veleva pergament, vzidan v temeljnem kamnu.

Milan Kajč.

Splošne vesti.

STALNOST UCITELJSTVA NA SLUŽBENEM MESTU.

Zahteva učiteljstva, da se zopet vzpostavi stalnost na službenem mestu, ni nova! Tudi se ni ono oglasilo v tem oziru ravno sedaj, ko je bil v narodni skupščini in v senatu v razpravi § 110. uradniškega zakona. Stalnost na službenem mestu in potreba zopetne vzpostavitve iste je vse učiteljstvo poudarjalo že prej, na nešteti zborovanjih sreskih učiteljskih društev in na skupščinah.

Tozadeven apel na gg. narodne poslanec in gg. senatorje je izdalo »Spomenice« z dne 6. novembra t. l., kjer točno utemeljuje svojo zahtevo z neizpodbitno podkrepitvijo, da je mogoče uspešno delo učiteljstva le tedaj, če mu je zajamčeno daljše bivanje v službenem kraju in pridobivanje služb po svoji prošnji ter ako ima za svoje delo potreben mir in oporo v merodajnih faktorjih. Iz tega razloga smatra za nujno potrebno, da se uvede zopet stalnost na službenem mestu in da se vrši oddaja službenih mest po starem načinu razpisa.

Jasno je, da čl. 110. in 104. toč. 16 urad. zakona dovoljujeta odpust iz drž. službe, ter ni niti malo uradništvo mislilo, da bi s takim ali takim tolmačenjem tega člena zopet dobilo stalnost. Tako naivno državno uradništvo ni in tako malo tudi ne pozna svojih predpisov, kakor to smatrajo nekateri dnevniki listi.

Uradništvo je dobro znano, da se je državni svet v nekaterih konkretnih primerih postavil na stališče, da mora minister, kadar razreši uradnika službe na podlagi čl. 110., v svojem dekretu odločiti tudi utemeljiti, kar bi imelo za posledico, da se odpuščeni uradnik lahko pritožijo na najvišje upravno sodišče, ki bi imelo torej potem pravico in dolžnost, da rešuje o vprašanju, ali je uradnik res nesposoben ali je res neprimeren za službo, odnosno, ali njegov nadaljnji obstoj res ni v interesu službe.

S tem je bila dana uradništvo, kljub stalnosti, neka garancija proti eventualno nepravilnemu postopanju. Državni svet je tudi iz tega razloga razveljavil več odlokov pristojnih ministrov in banov glede odpusta uradnikov.

Minister pravde je objasnjal narodni skupščini tolmačenje člena 110. uradniškega zakona tako, da daje ta člen ministrom, banom in pooblaščenim uradnim predstojnikom pravico, da smejo sporazumno z ministrskim svetom odločiti o prenehanju službe onih uradnikov, ki se izkažejo za službo nesposobni ali kojih ponašanje sicer ni skladno z dostojanstvom državne službe. Pri tej priliki je poudaril, da tudi že čl. 104. uradniškega zakona taksativno našteva primere glede odpusta državnih uradnikov. Stalnost je priznana samo sodnikom in to šele po dveh letih. Glede uradnikov ostalih kategorij stalnost ni nikjer predvidena. Državi, odnosno vladi, mora biti dana možnost, da odstrani iz državne službe vse nesposobne in nevrudne uradnike.

Narodna skupščina in senat sta to stališče sprejela! S tem je zadeva razjasnjena ter končana in uradništvo ve — pri čem da je!

Ne more biti pa s tem končana zadeva za državno uradništvo, da bi ponovno ne zahtevalo legalne izvedbe stalnosti v državni službi in specielno ne za učiteljstvo, da bi zopet in zopet ne zahtevalo uvedbo stalnosti na službenem mestu. Zato je tako zahtevo zopet izročilo centralno vodstvo Jugoslovenskega učiteljskega združenja v Beogradu gospodu ministru prosvete v predstavi, ki jo prinašamo na drugem mestu v današnji številki lista.

Najodločnejše pa moramo zavriniti podtikanja in namigavanja nekaterih dnevnih listov, da bi bila ta naša zahteva pod kakrš-

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1933 želi vsemu svojemu članstvu vodstvo sekcije J. U. U. v Ljubljani.

Vesele božične praznike in srečno novo leto 1933 želi vsem naročnikom uredništvo Učiteljskega tovariša.

nimkoli politično strankarskim vplivom ter da je namen poudarjanja te zahteve uganjati katerekoli vrste demagogijo.

Tako ponižujoče naziranje o prizadevanjih uradništva odločno odklanjamo, ker nam je borba za stalnost in stalnost sama presveta točka načelnih zahtev, da bi jo pustili brez odpora strankarsko izrabljati — pa bodisi od ene ali druge strani!

Mi se borimo za stalnost iz načelnih in ne iz strankarskih razlogov, ker vemo, da je potrebna zaradi stvari same, v dobrobit šole, stabilnega dela na polju narodne prosvete in v korist države!

— Rojstni dan Nj. Vel. Kralja Aleksandra I. so proslavile naše narodne šole s slovesnimi službami božjimi in s skupnimi proslavami v šolah, pri katerih so imeli učitelji slavnostne govore, mladina pa priložnostne deklamacije. Po večjih šolah so priredili slavnostne akademije. Slavnosti so zaključili z državnim himno.

— Ustanovitev obmorskega zdravilišča in okrevališča za učiteljstvo dravske banovine. Današnji številki smo priložili oklic in poziv vsemu učiteljstvu dravske banovine, da pristopi k snujočemu se društvu za postavitev učiteljskega zdraviliškega doma ob morju. Oklicu so pridejane tudi prijavnice. Pozivamo vse učiteljstvo, da ta oklic pazno prečita in se odzove vabilu sekcije. Le s skupnimi močmi bomo postavili ustanove, ki bodo služile vsem članom našega stanu in njihovim družinam. Tovariši, tovarišice, zavedajmo se, da bomo močni le toliko, kolikor bomo sami sebe podprli in upoštevali lastno prizadevanje. Ne zanašajmo se na druge! Odzovimo se pozivu!

— PRIHODNJA ŠTEVILKA UCITELJSKEGA TOVARISA izide 5. januarja 1933. UREDNIŠTVO.

— Učni načrti. Roka za predložitev izpreminjavalnih predlogov ni mogoče podaljšati, ker je določena seja glavnega prosvetnega sveta na dan 15. januarja 1933.

— Načrti šolskih okolišev. Prosvetni oddelek banske uprave je podaljšal rok za predložitev do 30. januarja 1933.

— Solam, ki imajo šolski radio. V zadnji številki smo priobčili program kmetijskih predavanj, ki bodo izvedena v letošnji sezoni. Ker so ta predavanja jako važna za kmetovalce, opozarjamo vse šolske upravitelje, da prirede potom aparatov šolskega radia predavanja za ljudstvo ter povabijo ljudstvo k tem predavanjem v šolo. V to svrhu bomo v rubriki »Šolski radio« Učit. tov. priobčevali tudi kmetijska predavanja, ki naj jih upraviteljstva šol razglasijo ljudstvu s istočasnim vabilom k šolskemu predavanju. K predavanju naj povabijo tudi v slučaju potrebe kmetijske strokovnjake in sreske ekonomke, ki naj vodijo po predavanju razpravo in debato.

— Zgodovinska učna snov za III. razred osn. šol — po učnem načrtu. V založbi Učit. tiskarne je izšla zgodovinska učna snov za III. razred osnovnih šol po učnem načrtu. — Cena knjige je jako nizka in je samo 9 dinarjev. — Zgodovinska učna snov za IV. razred osn. šol po učnem načrtu izide v kratkem.

Pri naročilih potom Učit. gosp. poslovalnice upoštevajte knjigarno Učiteljske tiskarne!

Čeki.

Toliko svetlih in velikih praznikov je na robu vsakega koledarskega leta!

Človek bi se kar zadržal z voščili in čestitkami. Pišejo nam prijatelji, znanci in tovariši. V teh dneh pač vsakdo kotemu privošči dobro in lepo besedo, kajti ne utegnemo ali morda ne znamo dovolj dobro misliti — vsak dan. Tudi mi pišemo in voščimo na vse strani.

Najbolj fantastične slike in podobe so navadno na teh božičnih in novoletnih razglednicah. Da, koliko takih kart in kartic že imam po predalih in med knjigami, polovico svojih sten bi z njimi že lahko prelepal, toliko se jih je že nabralo tekem let. Pa tudi letos sem že dobil lep šop takih razglednic in skoro vse z enakim besedilom.

Toda — in to je važno — mi ne pišejo za praznike samo ožji znanci in prijatelji, tudi razna društva in tvrdke pridejo z voščili in prigodnicami ob robu leta. Na primer pred par dnevi sem prejel tako lep stenski koledar s 365 lističi, da sem res malo pomislil, da-li se splečajo v tej krizi tako luksuzni koledarji s srebrom in zlatom posipani kakor v nekdanjih starih časih —

No, pa nič zato, sem si potem mislil, ko sem ga obesil nad pisalno mizo, kajti tudi tak koledar lahko pride človeku prav skoro vsak dan.

Toda... vse tvrdke niso enako vladne do svojih strank, niti za Božič ali Novo leto.

Postavim na primer trgovsko zadrugo »Moda«. V lični škatlici ti pošlje svoj koledar z dolgim novoletnim voščilom v rdečem tisku, zraven pa še — ček. Hvala bogu, samo enega so mi priložili! No, pa saj že vem, zakaj: vse se tako lepo ujema: novo leto — koledarji — čeki — obroki... saj sem uganil. Prav za prav res več ne vem, če bi danes še lahko živeli ljudje, posebej pa uradniki, brez čekov, kaj mislite?...

Tudi sam jih imam že debel sveženj, najmanj toliko kakor božičnih in novoletnih razglednic. Sam več prav ne vem, s kakšnimi številkami se že ujemajo na pošti in pa z mojimi računi! Vse odrezke imam skrbno spravljene v politirani škatlici in pod ključem kakor kaka sveta pisma. No da, čeki! Kolikokrat sem moral stopiti na pošto in odšteti denar, čeprav sem včasih v roki stiskal zadnje kovače! Vsak ček je bil namreč naši pošti nova enota, pa tudi meni. Nič se nisem čudil, ko se je oni teden pohvalila naša poštarica:

»No, hvala bogu, 8400 enot že imam. Pridem s pošto končno vendar v višjo skupino! Prav zares, čeki so nam vsak mesec pržili denar kakor volk čredo. Najslabše je bilo prve dni v mesecu, tedaj smo se namreč kar drenjali na pošti. Včasih je še poštarici zmanjkalo drobiž in smo si obračali žepe na vse strani. Še k peku smo se zaleteli, da nam je zmenjal zadnji desetak... Vse to zavoljo čekov in poštinih enot.

Pred tednom sem odnesel zadnji ček na pošto in sem si mislil:

»Vendar enkrat sem s čeki pri kraju! Težak kamen se mi je odvalil od srca, kaj

kamen, gora. Potem sem pa sklenil:

»Nobenega čeka več v hišo, kajti čeki so hujši od kuge!«

Dva dni pozneje pa se je ustavila lepa limuzina pred šolo. In koga dobim na pragu? Trgovskega potnika in zastopnika itd. Tako se mi je predstavil.

»Izvolite nekaj za praznike! Fino robo, bogata izbira in pristno angleško blago. Po ceni, saj veste, da je funt zopet močno padel.« Medtem je že razložil svoje vzorce po mizi, spretno in okusno... Jaz sem pa rekel: »Ne bo nič, moj dragi gospod! Komaj sem se rešil zadnjega obroka in s čeki je prevelik križ!«

Nepričakovano dobrota je zasijala s potnikovega obraza:

»Brez skrbi, vam gremo v vsakem oziru na roko! Imamo najboljšje zaupanje do svojih strank. Pa dolgoročni obroki itd.«

Ni zlodej... vdal sem se v voljo božjo! Že zaradi starešinstva, ki me čaka pred pu- stom.

Prijazno se je poslovil... avto je zabrnul... toda na mizi mi je pustil — šest čekov. Meni šest obrokov: januar, februar... junij, naši poštarici pa šest novih enot. Malo bridko sem se spomnil za dva dni nazaj...

Nisem še dodobra spravil svojih čekov v škatlico, že zopet nekdo pred vrati. Pa saj ne uganete, kdo je stal na pragu. Tudi to vam povem: prijatelj Petrovič, pesnik, pisatelj, urednik in založnik svoje revije, slovenski bohem. —

»O, zdravo!«, pa kaj te nosi v teh hribih in v tej zimi, ko škriplje pod nogami! Res, malo čudno sem ga pozdravil po tolikem svidenju.

O vsem sva se pomenila pri kupici vrelega vina in med toplimi stenami. In končno mi pove tudi to:

»Veš kaj, prijatelj, prinesel sem ti par zadnjih številčk moje revije. Druge še pridejo, ko se pogodim s tiskarno! No pa saj veš, kako se moram boriti s tiskarno in pa z naročniki, sami opomini ne zaležejo dosti.«

In sem mu kar odštél polletno naročnino za nazaj. Šest srebrnih desetakov...

»Pa za drugo polovico, če moreš? S prvimi številčkami sem že zlezal za silo, toda z naslednjimi.«

Nisem vedel, kako bi postavil svojo besedo. Pa me je on rešil:

»Veš kaj, prijatelj, dam ti pa — ček! Enega ali dva, kakor se ti zdi? Pa saj ne boš pozabil... Veš, sedaj pa moram še naprej, še daleč... In vesele praznike in vse dobro za novo leto!«

Ubogi čeki!

Previdno sem ju zgenil v dvojce in ju vložil med nujna pisma v najbližji predal. Vedel sem:

»Tega-le čeka ne smem pozabiti! Gre za našo kulturo in sploh za vprašanje književnosti. To je pa več kakor nova obleka ali ženin klobuk!«

Tistega dne sem se obogatil kar za osem novih čekov, torej samo dva dni pozneje od svojega prejšnjega sklepa. Na vse zadnje pa to bi še ne bilo nič tako hudega, samo to